

КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕНОЛОГІЙ

Інструментознавство

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Композиція

Курс	1
Семестр	1-2

Статус

Обов'язкова

ECTS	5
Годин	150
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	82

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Мамонов Сергій Олексійович, професор кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужений діяч мистецтв України
e-mail	donsku.org.ua@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Інструментознавство» — одна з провідних дисциплін фахової підготовки професійного композитора та базовий курс у комплексі предметів, які вивчають темброву сторону композиторського мистецтва та пов'язані з практикою і традицією інструментального та оркестрового виконавства. Предметом курсу є виразові й формотворчі можливості, виконавська техніка (техніка гри) та особливості будови інструментів академічного оркестрового музикування.

Мета курсу — дати теоретичні знання та уявлення про музичні інструменти передовсім симфонічного оркестру, необхідні для практичної роботи з фаху для студентів композиторського факультету (написання камерно-інструментальних та симфонічних творів), а також необхідне органологічне підґрунтя для аналітичного осмислення оркестрової музики майбутніми композиторами. Для композиторів цей курс також виступає первинною теоретичною базою для практичного курсу «Інструментування» та дисципліни «Історія оркестрових стилів», які студенти вивчають протягом наступних років навчання.

Завдання курсу – ознайомлення студентів з музичними інструментами симфонічного оркестру та деякими іншими інструментами, поширеними у виконавській практиці, вивчення їх будови та засвоєння теоретичних і практичних основ виконавської ансамблевої та оркестрової специфіки їх використання.

У результаті вивчення даної теоретичної дисципліни студент повинен

знати:

1. будову кожного інструменту, засоби звуковідтворення, діапазон, характер звучання в різних регістрах, технічні можливості інструмента;
2. засоби зміни характеру тембру й звучання інструментів симфонічного оркестру;
3. емоційно-виразові та формотворчі особливості кожного інструменту;
4. особливості використання інструментів в оркестровій практиці минулого і сучасності;
5. особливості оркестрових груп симфонічного оркестру, до яких належать інструменти;
6. особливості використання тембрів інструментів, що вивчаються, у зв'язку з логікою розвитку музичного матеріалу, викладення мелодії, оркестрового контрапункту, басового голосу, фігурації та оркестрової педалі, створення різноманітних спеціальних ефектів;
7. особливості нотації окремих оркестрових інструментів і оркестрових груп, їх роль та розташування у симфонічній партитурі, а також

вміти:

1. розрізняти на слух тембри інструментів, а також характерні їх поєднання;
2. визначати за симфонічною партитурою характеристики та функції окремих інструментів і оркестрових груп;
3. правильно позначати і знати іншомовні назви інструментів та основні прийоми гри в партитурі (залежно від конкретної стилістики оркестрової партитури);
4. аналізувати фрагменти партитури з точки зору виконавської техніки та виразових можливостей інструментів;
5. застосовувати знання з музичної органології у творчій практиці та музикознавчих дослідженнях.

Структура курсу.

В його побудові поєднуються лекційна та семінарська форми роботи. Велика увага приділяється самостійній теоретичній та аналітичній роботі студентів, підготовці усних виступів з доповідями, повідомленнями тощо.

Зміст семінарських занять та самостійних завдань може варіюватися з урахуванням специфіки тематики, наявності літератури та ілюстративного матеріалу з відповідної проблематики.

З метою вдосконалення викладання навчальної дисципліни в умовах дистанційного навчання використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Наприкінці курсу студенти складають диференційований залік.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Модуль I

Змістовий модуль 1. Струнні смичкові інструменти.

Тема 1. Група струнних смичкових інструментів симфонічного оркестру. Огляд і загальна характеристика.

Тема 2. Скрипка. Альт.

Тема 3. Віолончель. Контрабас.

Змістовий модуль 2. Дерев'яні духові інструменти.

- Тема 1. Група дерев'яних духових інструментів. Огляд і загальна характеристика.
- Тема 2. Флейта. Гобой.
- Тема 3. Кларнет. Фагот.
- Тема 4. Саксофон.

Модуль II

Змістовий модуль 1. Мідні духові інструменти.

- Тема 1. Група мідних духових інструментів. Натуральні та хроматичні.
- Тема 2. Труба. Тромбон.
- Тема 3. Валторна. Туба.
- Тема 4. Саксогори. Вагнерівські інструменти.

Змістовий модуль 2. Ударні, клавішні, щипкові та інструменти для певного випадку

- Тема 1. Група ударних інструментів.
- Тема 2. Мембранофони.
- Тема 3. Ідіофони. Дерев'яні та металеві.
- Тема 4. Клавішні та щипкові інструменти симфонічного оркестру. Арфа.
- Тема 5. Орган, клавесин, челеста, фортепіано.
- Тема 6. Інструменти для певного випадку.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, доповіді з презентацією, аналітична робота з нотним партитурним та музично-акустичним матеріалом музичних творів відповідно до теми, що вивчається.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

1. Навчальна програма з даної дисципліни.
2. Підручники, посібники, монографії, наукові статті, матеріали інтернет-ресурсів та партитури і записи оркестрових творів.

Усі основні та додаткові матеріали для вивчення навчальної дисципліни за необхідністю надсилаються у відповідну групу MOODLE.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Система поточного, модульного (2 модулі, 4 змістових модулі) та підсумкового контролю (Залік) передбачає оцінювання знань і навичок за 100-бальною системою в 2-му семестрі у відповідності з прийнятою шкалою розподілу балів за накопичувальним принципом з урахуванням поточного контролю (у формі опитувань, творчих обговорень, підсумків аналізу творів з відповідної тематики тощо) та рівня виконаних самостійних завдань:

- максимально до 20 балів за I-й модуль;
- максимально до 30 балів за II-й модуль, разом до 50 балів за 2 модулі (по 2 змістові модулі в кожному модулі);
- максимально за Залік у 2-му семестрі – до 50 балів.

Компоненти оцінювання знань	2 Змістові модулі Модулю I	2 Змістові модулі Модулю II	Залік	Підсумкова оцінка
-----------------------------	----------------------------	-----------------------------	-------	-------------------

Вагові коефіцієнти (%)	20% k1 = 0,2	25% (15+10) k1 = 0,3	50% k1 = 0,5	100%
Максимальна оцінка в балах	20 (10 + 10)	30 (15 + 15)	50	100

Протягом курсу відбувається постійний поточний контроль проходження змістових модулів шляхом регулярного опитування теоретичного матеріалу, здійснення практичного аналізу оркестрових (симфонічних) партитур з їх обговоренням та застосування слухового аналізу різноаспектного акустичного та аудіовізуального матеріалу (звучання окремих інструментів, музичних творів, музичних прикладів конструктивного характеру тощо).

У першому семестрі проводиться контрольний урок, а у другому – **залік**, на якому проходить усне опитування з теоретичної частини курсу, а також виконується практична робота у вигляді інструментознавчого аналізу творів (фрагментів творів). Також педагог може задавати додаткові питання для з'ясування повноти знань студента.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій та семінарів	20
2.	Доповіді за дорученою тематикою	10
3.	Результати аналітичної роботи	10
4.	Участь у обговореннях на семінарах	20
5.	Залік	40
	Всього	100

Критерії оцінювання

Оцінка 90–100 А («Відмінно») - Оцінки «**відмінно**» заслуговує студент, який у повному обсязі засвоїв теоретичний матеріал та набув практичні навички, виявив достатньо глибокі знання та розуміння предмету, продемонстрував у практичних завданнях творчі здібності та здатність робити вірні висновки.

Оцінка 82–89 В («Добре») - Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який в повному обсязі опанував теоретичний та практичний матеріал, виявив достатні знання та уміння, проте його практичні або інші роботи містили несуттєві помилки.

Оцінка 74–81 С («Добре») - При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та рівень виконання самостійних завдань, а також робота на семінарських заняттях.

Оцінка 64–73 D («Задовільно») - Оцінка „**задовільно**” виставляється студенту, який несистематично виконував завдання та недостатньо засвоював теоретичний та практичний матеріал, а його відповіді містили суттєві помилки.

Оцінка 60–63 Е («Задовільно») - При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на семінарських заняттях.

Оцінка 35–59 FX («Незадовільно») - ставиться студенту, який лише частково виконав або зовсім не виконав вимоги навчальної програми, продемонстрував відсутність необхідних теоретичних знань та навичок, систематично не повністю виконував завдання.

Оцінка 1–34 F («Незадовільно») – ставиться студенту, який зовсім не виконав вимоги навчальної програми, продемонстрував відсутність необхідних теоретичних знань та навичок, систематично не виконував завдання

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Курс передбачає звернення до матеріалів іноземними мовами, зокрема, англійською. Заохочується прагнення студентів до опрацювання матеріалу за допомогою англомовних джерел – книг, статей, онлайн-курсів тощо, які відповідають тематиці конкретних занять.

ПОЗААДИТОРНЕ НАВЧАННЯ

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо з подальшим їх обговоренням.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ АНАЛІЗУ

1. Й.С.Бах – Бранденбурзький концерт № 1.
2. Й.С.Бах – Магніфікат.
3. Й. Гайдн – Військова симфонія.
4. В.А.Моцарт – Симфонія № 39.
5. Л.Бетховен – Симфонії №№ 5, 7, 9.
6. Укр. невідомий автор. Симфонія (Овсянико-Куликівський, 21-а симфонія), 4 ч.
7. Й. Брамс – II симфонія, 2 ч.
8. Й. Брамс – III симфонія, 3 ч.
9. Г. Малер – Симфонії № 3, № 4.
10. К. Дебюссі – „Ноктюрни”, „Післяполуденний відпочинок Фавна”
11. Равель – “Іспанська рапсодія”, „Болеро”.
12. О. Респігі – „Пінії Риму”.
13. Л. Ревуцький – Симфонія № 2.
14. Б. Лятошинський – Симфонія № 3.
15. Е. Варез – „Іонізація”, „Гіперпризма”, „Октандр”, „Інтеграли”.
16. К. Пендерецький – „Флуорисценції”.
17. Твори сучасних українських композиторів (за вибором викладача).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева О. Ф. Ударні інструменти сучасного симфонічного оркестру К.: Музична Україна, 1990.
2. Апатський В. Історія духового музично-виконавського мистецтва.

3. Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. Переклад з польської Л. Грабовського. К.: Музична Україна, 1971.
4. Гайденко А. П. Інструментознавство та основи теорії інструментування: Підручник. Х.: Майдан, 2010. 156 с.
5. Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. К.: Музич.Україна, 1967. 241 с.
6. Хащеватська С. Інструментознавство. Підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації – Вінниця, НОВА КНИГА, 2008. 256 с.
7. Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти. К.: Мистецтво, 1990. 15с.
8. Юцевич Ю. Словник музичних термінів К.: Музич. Укр., 1977. 206 с.
9. Олійник Ю.І. Інформаційно-комунікаційні технології в музиці. Цифрові музичні інструменти: Навчально-методичний посібник. Частина 1 Херсон: Штрих, 2013. 60 с.
10. Adler S. The Study of Orchestration. New York – London : W.W.Norton & Company, 1989. 640 p.

Інтернет-ресурси

11. Національна бібліотека України ім. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
12. Народна бібліотека України [http://www. biglib.com.ua/](http://www.biglib.com.ua/)
13. Бібліотека української літератури <http://www. ukrlib.by.ru/>
14. Харківська музично-театральна бібліотека <http://www. artlib.iatp.org.ua/>
15. bestchoir.kiev.ua
16. diasporiana.org.ua
17. imslp.org
18. library.dudaryk.ua
19. mubis.com.ua
20. parafia.org.ua
21. ukrnotes.in.ua

Додатково: література з окремих музичних інструментів, окремих питань інструментознавства.